

Landsbygds- och
infrastrukturdepartementet

Inriktningsunderlag för infrastrukturplaneringen 2026 - 2037

Storsthlm lämnar synpunkter på remissen utifrån Storsthlms roll som samverkansorganisation för Stockholms läns kommuner. Storsthlm är inte remissinstans, men lämnar synpunkter utifrån att såväl Stockholms län som landet i övrigt är starkt beroende av att infrastrukturen i huvudstadsregionen utvecklas för att stödja tillväxt, hållbarhet och ett starkt totalförsvär.

Sammanfattning av Storsthlms synpunkter

- Investeringar i Stockholms läns infrastruktur är en investering i hela landets framtida utveckling. En välfungerande och modern infrastruktur i huvudstadsområdet har potential att generera omfattande ekonomisk, social och strategisk nytta på både lokal och nationell nivå.
- Utveckling krävs parallellt med fortsatt fokus på vidmakthållande. Det är endast alternativet med 20-procentig ökning som är realistisk för att genomföra gällande nationell plan och länsplan och samtidigt möta behoven inom Stockholmsregionen.
- Kommuner, regioner och andra aktörer, behöver kunna lita på att staten håller löften och avtal. Den nationella planen behöver skapa kontinuitet och ge tydliga planeringsförutsättningar. En förutsättning för detta är att kriterier och samhällsnyttor definieras i samråd med kommuner och regioner. I de fall objekt omprövas behöver detta göras i dialog och med tydliga ramverk och urvalskriterier för att skapa rimliga planeringsförutsättningar.
- Storstadsregionernas förutsättningar behöver synliggöras bättre. Planeringsförutsättningarna i storstadsregionerna skiljer sig från resten av Sverige vilket behöver tydliggöras i nationell plan.
- Det är angeläget att regeringen förtydligar Trafikverkets uppdrag och överväger stärkt finansiering för infrastruktur relaterat till säkerhet och totalförsvär.
- Fler åtgärder behövs för att skapa förutsättningar för ett transporteffektivt samhälle. Regeringen bör se över möjligheten att förenkla planering så fler samhällsekonomiskt effektiva lösningar kan genomföras enklare och till en lägre kostnad. Det är angeläget att undanröja hinder för att bygga ut statliga cykelvägar med finansiering genom nationell plan eller länsplan.
- Utökat regionalt ansvar behöver mötas med ökad finansiering. Den förändrade ansvarsfördelningen kräver en motsvarande höjning av medel till länsplanerna för att inte tränga undan andra viktiga investeringar på regional nivå.
- Prioritering av åtgärder i nationell inriktningsplanering. Kommunerna vill gemensamt lyfta fram behovet av:
 - Tvärförbindelser som binder samman länets olika delar prioriteras
 - Bytespunkter för kollektivtrafiken

- Kapacitetshöjande åtgärder för näringslivets transporter och kollektivtrafik
- Ökat fokus på hållbara resor och transporter
- Höjd standard för vägnätet i hela länet
- Stärkta förutsättningar för landtransporterna till och från Arlanda
- Storsthlm vill även understryka vikten av nyttoanalyser och samverkan. Transportinfrastrukturplaneringen är tätt sammanlänkad med övrig samhällsplanering och kan inte se som en isolerad företeelse. Prioritering av åtgärder måste utgå från nyttoanalyser.

Beskrivning av synpunkterna

Storsthlm har valt att lyfta följande synpunkter på Inriktningsunderlag för transportinfrastrukturplanering för perioden 2026 - 2037. Storsthlm har utöver våra 26 medlemmar samverkat med Region Stockholm i framtagandet av synpunkterna.

Storsthlm är ett förbund som ägs och styrs av de 26 kommunerna i Stockholms län. I våra kommuner bor, lever och arbetar en stor del av den befolkning som skapar tillväxt och utveckling i landet. När 2,5 miljoner människor ska få livet att gå ihop är infrastruktur en av de allra viktigaste frågorna för våra kommuner att engagera sig i. Det kommunala ansvaret för bostadsförsörjning och fysisk planering gör det dessutom till en plikt för oss att delta aktivt i diskussionen om den nationella infrastrukturplanen. I ett hållbart samhälle måste planeringen av bostäder, arbetsplatser och service gå hand i hand med prioritering och byggande av infrastruktur.

Kommunerna i Stockholms län har en lång historia av samverkan för att lösa utmaningar. I det gemensamma arbetet med infrastruktur har kommunerna lyckats nå samsyn i många svåra frågor. Storsthlms ambition är att även skapa en samsyn med hela landet om behovet av att hålla Sveriges tillväxtmotor i gång i en tid då den verkligen behövs. Tillväxt handlar om att göra kakan större, inte dela upp den. Hållbar tillväxt handlar om att göra livet bättre i hela landet, med hänsyn till miljö och jämlikhet.

Infrastruktursatsningar i Stockholmsregionen gynnar hela landet

I Stockholms län finns många infrastruktursatsningar som har nationell nytta för medborgare och näringsliv. De bidrar till ekonomisk tillväxt, effektiva transporter och hög tillgänglighet. Stockholms län har också stor betydelse för arbetsmarknaden, innovation och forskning, internationella anslutningar, totalförsvar och krisberedskap.

Investeringar i Stockholms läns infrastruktur är en investering i hela landets framtida utveckling. En välfungerande och modern infrastruktur i huvudstadsområdet har potential att generera omfattande ekonomisk, social och strategisk nytta på både lokal och nationell nivå. Infrastrukturprojekt i Stockholms län främjar regionalt samarbete och skapar bättre förbindelser mellan olika områden och städer. Det leder till en mer integrerad och sammanhållen region som i sin tur bidrar till ökad effektivitet och nytta på nationell nivå.

I övergången till miljövänliga transportalternativ är det viktigt att Stockholms län leder utvecklingen genom att prioritera elektrifiering, forskning och utveckling, samt klimathänsyn. Stockholmskommunerna utvecklar hållbara lösningar inom dessa områden, vilket gynnar hela landet och gör oss redo för framtida utmaningar.

Utveckling krävs parallellt med fortsatt fokus på vidmakthållande

Storsthlm står bakom regeringens prioritering att värna befintlig infrastruktur genom tydligt fokus på underhåll och reinvestering och bedömer att Trafikverkets förslag i inriktningsunderlaget över lag möter dessa behov. Med ett ökat fokus på reinvestering, trimning och vidmakthållande ökar även kraven på Trafikverket att på ett transparent sätt visa hur underhållsbudgeten fördelas i nationell plan. Prioriteringen av denna typ av åtgärder behöver göras i samverkan med kommuner och regioner, i likhet med planeringen av större nyinvesteringar.

Storsthlm vill också framhålla vikten av att fortsätta satsa på utvecklingen av statlig cykelinfrastruktur och kollektivtrafik i Stockholmsregionen, vilket behöver göras parallellt med reinvesteringar i befintlig infrastruktur. Det är endast alternativet med 20-procentig ökning som är realistiskt för att genomföra gällande nationell plan och länsplan och samtidigt möta de behov som finns inom Stockholmsregionen. Även fördelningen mellan nationell plan respektive länsplan bör ses över då en ökad tilldelning till länsplanen kan tillföra stora nyttor till infrastrukturen som helhet.

Håll löften, ge tydliga planeringsförutsättningar och skärp kostnadskontrollen

Kommuner, regioner och andra aktörer, behöver kunna lita på att staten håller löften och avtal. En förutsättning för detta är att kriterier och samhällsnyttor definieras i samråd med kommuner och regioner. Storsthlm anser att det är rimligt att ifrågasätta om projekt ska genomföras i de fall den effekt som eftersträvat inte nås inom den beräknade kostnadsramen. Dock vill Storsthlm framhålla att långsiktig planering kräver samförstånd och kontinuitet. I de fall objekt omprövas behöver detta göras i dialog och med tydliga ramverk och urvalskriterier för att skapa rimliga planeringsförutsättningar. Det är viktigt med en stor transparens i nyttokalkylerna från Trafikverkets sida och att samhällsnyttor bedöms utifrån ett helhetsperspektiv.

Storsthlm stödjer generellt Trafikverkets föreslagna åtgärder för att förbättra kostnadsstyrning och kostnadskontroll, eftersom en bättre kostnadskontroll är en förutsättning för att både vidmakthålla och utveckla transportinfrastrukturen.

I framtida arbete förutsätter Storsthlm att de prioriterade utredningarna från nuvarande nationella plan om Stockholms central, Högvärdig kollektivtrafik på väg, och Landtransporter till Arlanda prioriteras och lyfts in i planeringen.

Storstadsregionernas förutsättningar behöver synliggöras bättre

Planeringsförutsättningarna i storstadsregionerna skiljer sig från resten av Sverige, vilket enligt Storsthlm behöver tydliggöras i Nationell plan. Den nationella infrastrukturplaneringen har stor betydelse för Stockholmsregionens möjlighet att uppnå både nationella och regionala klimat- och transportmål, men framför allt för att ge förutsättningar för en hållbar samhällsplanering. Planen behöver därför i högre grad ta hänsyn till storstädernas behov, utmaningar och förutsättningar enligt nedan.

Transporter står för cirka hälften av Stockholms läns direkta klimatpåverkan, samtidigt som Stockholmsregionen har goda förutsättningar för hållbart resande med cykel och kollektivtrafik. Det behövs tydliga åtgärder och investeringar för att effektivisera transporterna samt öka andelen resor som genomförs med kollektivtrafik, gång och

cykel. I takt med att stadsmiljöavtalen fasas ut, behövs nya, långsiktiga finansieringsformer för att utveckla hälsosamma och hållbara miljöer med god framkomlighet. Trafikverkets prognostiserade trafikökning behöver kompletteras med strategier för att hålla trafikökningen på en rimlig nivå.

I storstadsregionerna är statliga, regionala, mellankommunala och kommunala ansvar tätt sammanflätade och investeringar kan sällan bäras av enskilda aktörer. Storsthlm vill lyfta behovet av att infrastrukturplanering behöver ske i relation till bebyggelseutveckling och anser att modeller för nationell finansiering behöver anpassas för paket- och samverkanslösningar som är vanliga och nödvändiga i Stockholms län.

Stockholms län har en central roll i landets totalförsvaret genom att fungera som navet för beslutsfattande, ledning, kommunikation, och internationell representation. Investeringar i transportinfrastruktur i huvudstadsområdet är nödvändigt för att bygga upp totalförsvarets motståndskraft och förmåga att möta hot och kriser. En väl fungerande och modern infrastruktur är grundläggande för att säkerställa snabb kommunikation, effektiv respons, skydd av samhällsviktiga platser och en stark närvaro på både nationell och internationell nivå. Storsthlm bedömer att det är angeläget att regeringen förtydligar Trafikverkets uppdrag och överväger stärkt finansiering för infrastruktur relaterat till säkerhet och totalförsvaret.

Storsthlm menar att Trafikverket behöver utveckla samverkansformer för klimatanpassningsåtgärder. Underlaget tar upp åtgärder vid sidan av väg- och järnvägsanläggningen som ofta är kommunala angelägenheter. Det är positivt att Trafikverket ser över möjligheterna för naturbaserade klimatanpassningsåtgärder, men arbetet behöver accelerera i snabbare takt.

Behoven av trafiksäkerhetsåtgärder ser annorlunda ut i Stockholms län, jämfört med hur de beskrivs i Trafikverkets underlag. Som exempel är de mötesseparerade vägarna väl utbyggda i länet och utmaningarna för att nå trafiksäkerhetsmålen ligger snarare i att åtgärda farliga korsningar och passager samt ett större fokus på oskyddade trafikanter som är tydligt överrepresenterade i olycksstatistiken. Storsthlm anser att det är positivt att Trafikverket lyfter sänkta hastigheter i tätort, vilket då behöver mötas med adekvat finansiering. Vissa av dessa åtgärder på kommunal väg har tidigare kunnat göras genom stadsmiljöavtal.

Fler åtgärder behövs för att skapa förutsättningar till ett transporteffektivt samhälle

Storsthlm anser att det är viktigt att regeringen håller fast vid de klimat- och transportmål som sedan tidigare är beslutade. Regeringen behöver tydligt visa hur den nationella planen på ett trovärdigt sätt ska kunna bidra till att nå klimatmålen och öka transporteffektiviteten i Sverige.

Storsthlm delar Trafikverkets bedömning att investeringar enbart i infrastruktur varken löser transportsektorns utmaningar eller bidrar till övergripande måluppfyllelser om tillgänglighet, miljö, klimat och trafiksäkerhet. Därmed ser Storsthlm positivt på ett utökat transportpolitiskt uppdrag till Trafikverket med ett större sektorsansvar för transportsystemets utveckling. Styrmedel, prissättning, skatter och avgifter, med mera, är viktiga faktorer för att skapa förutsättningar för ett transporteffektivt samhälle. För Stockholmsregionen är det särskilt viktigt att utreda hur trängselskatten kan utvecklas på sikt och hur finansieringen som kommer av denna kan bidra till hållbar regional

STORSTHLM

utveckling. Detta behöver utredas tillsammans med kommunerna och Region Stockholm.

Transporter står för cirka hälften av Stockholms läns direkta klimatpåverkan och tydliga åtgärder och investeringar behövs för att effektivisera transporterna samt öka andelen resor som genomförs med kollektivtrafik, gång och cykel. I Stockholms län finns särskilt goda förutsättningar att minska transportsektorns klimatpåverkan, som fordrar investeringar i bland annat cykelinfrastruktur och utvecklad kollektivtrafik. Satsningar på dessa trafikslag behöver i högre utsträckning ske genom nationell plan, och inte enbart genom statlig medfinansiering från länsplanerna och kommunal planering.

Storsthlm anser att det är angeläget att undanröja hinder för att bygga ut statliga cykelvägar med finansiering genom nationell plan eller länsplan. Bland annat krävs förändringar så att Trafikverket kan bygga statlig cykelinfrastruktur oavsett plantillhörighet. Trafikverkets juridiska tolkning av väglagen, som gör att statliga cykelvägar inte kan byggas frikopplat från befintlig infrastruktur, behöver ses över. Storsthlm tycker att det är positivt att Trafikverket lyfter regelförändringar och föreslår anpassning för ökad cykling. Storsthlm ser att grunden för ökad trafiksäkerhet för cyklister består i väl utformad infrastruktur och gott underhåll året om.

Regeringen bör även se över möjligheten att förenkla planering så fler samhällsekonomiskt effektiva lösningar kan genomföras enklare och till en lägre kostnad. Det finns för många enkla åtgärder som med nuvarande system kräver vägplan, exempelvis trafiksignaler, cirkulationer m.m. Kontentan är att det idag tar minst 10 år innan en lösning finns på plats och detta sätter stopp för bland annat bostadsbyggnationer. Det måste bli enklare att få till lösningar som skapar trafiksäkerhet och framkomlighet på statliga vägar.

Det finns skäl att se över ändamålsenligheten i det förhållningsätt som Trafikverket tillämpar kring steg 1- och 2-åtgärder, utifrån dessa åtgärders potentiella nytta. Detta har framförts i flera planeringsomgångar och behovet kvarstår, då fyrstegsprincipen fortfarande är vägledande för svensk transportplanering, men saknar både systematiska arbetssätt och finansiering för att påverka efterfrågan (steg 1) och val av transportsätt samt åtgärder som bidrar till ett mer effektivt nyttjande av befintlig infrastruktur (steg 2).

Regeringen bör inför nationell plan utfärda direktiv som gör det möjligt för Trafikverket att finansiera och hantera steg 1- och steg 2-åtgärder i såväl nationell plan som länsplan. Denna fråga blir än mer viktig när stadsmiljöavtalen fasas ut, då dessa avtal har fyllt en viktig roll i att finansiera steg 1- och 2-åtgärder. Storsthlm ser även behov av Trafikverket arbetar med fyrstegsprincipens två första steg i paket och i större geografiska områden, snarare än knutet till specifika objekt. Det saknas åtgärder i inriktningsunderlaget för att stimulera överflyttning av transporter på väg till järnväg och sjö, vilket bedöms vara mer energieffektiva trafikslag än vägtransporter.

Utökad regionalt ansvar behöver mötas med ökad finansiering

Storsthlm menar att flera delar i Trafikverkets förslag kan innebära flytt av ansvar från nationell plan till länsplanerna. Exempel på detta är ett större fokus på trafiksäkerhetsarbete på regionala vägar, utfasningen av stadsmiljöavtalen och anpassningen till en ny bärighetsklass (BK4). Inte minst den aviserade utfasningen av

stadsmiljöavtalen kommer belasta länsplanen i Stockholms län och öka trycket på statlig medfinansiering till kollektivtrafik genom länsplan. Den förändrade ansvarsfördelningen kräver en motsvarande höjning av medel till länsplanerna för att inte tränga undan andra viktiga investeringar på regional nivå.

Prioritering av åtgärder i nationell inriktningsplanering

Kommunerna i Stockholmsregionen ser ett behov av att gemensamt lyfta en prioriterad inriktning för länets infrastrukturutbyggnad och framtida utveckling för resor och transporter.

Kommunerna vill gemensamt lyfta fram behovet av:

- Tvärförbindelser som binder samman länets olika delar prioriteras
- Bytespunkter för kollektivtrafiken
- Kapacitetshöjande åtgärder för näringslivets transporter och kollektivtrafik
- Ökat fokus på hållbara resor och transporter
- Höjd standard för vägnätet i hela länet
- Stärkta förutsättningar för landtransporterna till och från Arlanda

Det fortsatta arbetet med att prioritera åtgärder måste i hög grad baseras på nyttoanalyser. Stockholmsregionens betydelse som tillväxtmotor och transportnod för såväl flyg-, väg- och tågtransporter behöver väga tungt i sådana nyttoanalyser.

Storsthlm vill även understryka vikten av samverkan. Transportinfrastrukturplaneringen är tätt sammanlänkad med övrig samhällsplanering och kan inte se som en isolerad företeelse utan här behöver kommuner, regioner och staten samlas runt bordet.

Med vänlig hälsning

Mats Gerdau
Förbundsordförande
Storsthlm

Johan von Sydow
Förbundsdirektör
Storsthlm